

**Т. М. Шапавалава,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры**

Энергазберажэнне – гэта разумнае выкарыстанне

Урок беларускай мовы ў 7-м класе

Тэма: Стылі і тыпы маўлення. Паўтарэнне пройдзенага.

Мэта:

- ✓ спрыяць узнаўленню і паглыбленню паняцця вучняў пра стылі і тыпы маўлення; выпрацоўваць уменні ўспрымаць тэкст як цэласнае выказванне, аб'яднанае тэмай, сэнсам і граматычна; суадносіць кожнае выказванне з тыповай маўленчай сітуацыяй, усведамляць залежнасць тыпу тэксту ад зместу выказвання, вызначаць тып выразных па змесце і будове тэкстаў; удасканалваць уменне ствараць тэксты на прапанаваную тэму.
- ✓ садзейнічаць выхаванню беражлівых адносін да вады, электраэнергіі, цяпла.

Абсталяванне: падручнік па беларускай мове для 7-га класа, раздатчны матэрыял, малюнкi па энергазберажэнню, схема “Стылі маўлення”

Ход урока

1. Этап арыентацыі

Настаўнік:

Добры дзень, дзеці! Я рада нашай новай сустрэчы і хачу пажадаць паспяховай працы на ўроку. Тым больш, што матэрыял нам ужо знаёмы, а тэма, якую мы закранём на ўроку, вельмі актуальная.

Запішыце ў сшыткі дату і тэму наша ўрока.

2. Этап мэтавызначэння

Настаўнік:

Народная мудрасць сцвярджае : « Хто паўтарае – той многа знае...» Што нам дае паўтарэнне?

Вучні:

Мы зможам успомніць той матэрыял, які вучылі ранней, а хто не ведае – вывучыць. А паколькі тэма ўрока звязана з развіццём мовы, то будзем вучыцца правільна, лагічна выказваць свае думкі. Будзем працаваць на сваё будучае, таму што ўменне правільна і прыгожа гаварыць – гэта паказчык культуры чалавека.

Настаўнік:

Я згодна з вамі. Мы сёння сапраўды будзем працаваць на будучае.

3. Этап праектавання

Настаўнік:

Сёння мы з вамі паспрабуем правесці не зусім звычайны ўрок. Яго адметнасць будзе ў тым, што мы не толькі пазнаёмімся з новай тэмай па мове, але і паспрабуем навучыцца эканоміцы. Сёння мы з вамі пастараемся прадумаць шляхі энергазберажэння, выкарыстоўваючы для гэтага ваш асабісты вопыт, вопыт вашых бацькоў, сяброў, знаёмых па эканоміі электрычнасці, вады, цяпла, газу.

- ✓ Вучні разважаюць наконт актуальнасці прапанаванай настаўнікам тэмы.

4. Этап арганізацыі выканання плана дзеяння

Настаўнік:

Мы адпраўляемся з вамі ў краіну маўлення. Тут нас чакаюць і дзіўныя сустрэчы са старымі знаёмымі, якія раскажуць пра сябе шмат новага і цікавага, а галоўнае, неабходнага нам, а таксама сустрэнемся з новымі маўленчымі сітуацыямі і новымі словамі.

А для таго, каб не блытаць стылі і правільна справіцца з тымі заданнямі, якія нас сёння чакаюць, давайце ўзнавім гэтую тэму. На дошцы вы бачыце незакончаную схему. Ваша задача назваць усе стылі і, гледзячы на малюнак, выказаць асноўную думку тым стылем, які вы вызначылі.

Схема (стылі закрыты каляровымі лістамі з малюнкамі па энергазберажэнню)

- ✓ Вучні называюць стылі маўлення і выказваюць свае думкі наконт зместу малюнкаў.

Стылі маўлення

- ✓ Вучні ўзнаўляюць свае веды па стылях: дзе выкарыстоўваецца, якія адметнасці.
- ✓ Настаўнік:

З гэтым заданнем мы справіліся паспяхова, а таму наступнае ўскладняецца. Вам неабходна звярнуцца да дадатку №1 і, прагледзеўшы прапанаваную табліцу, запоўніць графу “мэта ўжывання”.

- ✓ Дадатак №1: вучні запаўняюць пустую графу (у дадатку яна вылучана чырвоным колерам)

Стылі маўлення

<i>Стылі маўлення</i>	<i>Мэта ўжывання</i>	<i>Сфера ўжывання</i>	<i>Прыметы стылю</i>
Мастацкі	Вобразная перадача падзей, уздзеянне на думкі і пачуцці слухачоў (чытачоў)	Мастацкая літаратура, творы вуснай народнай творчасці	Ужываюцца словы з вобразным значэннем, сінонімы, параўнанні, мастацкія азначэнні і інш.
Навуковы	Паведаміць навуковую інфармацыю, растлумачыць характар, прычыныдаследаваных з’яў	Сфера навукі і навучання, слоўнікі, падручнікі і інш.	Навуковасць, дакладнасць, ужыванне тэрмінаў, слоў з прамым значэннем
Гутарковы	Абмен думкамі, пачуццямі	Бытавая сфера	Агульнаўжывальныя і гутарковыя словы, дыялогі, вялікая роля жэстаў, мімікі, кароткія, няпоўныя сказы
Афіцыйны	Перадаць дзелавую інфармацыю праз афіцыйныя дакументы(заявы, загады, законы і г. д.)	Афіцыйныя, дзелавыя адносіны, дзяржаўныя і асабістыя дакументы.	Сціпласць,адназначнасць слоў, агульнапрынятая форма напісання
Публіцыстычны	Своечасова паведаміць пра падзеі, навіны грамадскага жыцця. Культуры, навукі, даць ім ацэнку	Пераядычныя выданні, радыё- і тэлеперадачы, выступленні	Мастацкія і гутарковыя сродкі мовы, выкарыстанне ацэнных слоў і выраза

Настаўнік:

Дзеці, мы стварылі партрэты ўсіх вывучаных стыляў. Але гэта сухая тэорыя, а што будзе на практыцы? Ці атрымаецца ў вас правільна вызначыць стыль

тэкстаў? Мы адпраўляемся далей у падарожжа па краіне маўлення. Звяртаемся да тэкстаў у дадатку №2

- ✓ Вызначаем тэму тэкстаў.
- ✓ Слоўнікавая работа: знайсці і выпісаць незнаёмыя словы, даць іх лексічнае значэнне (слоўнікі ў класе) і растлумачыць усе арфаграмы.
- ✓ Паказаць да якіх стыляў і тыпаў яны адносяцца. Чаму?

Тэкст №1 (публіцыстычны)

Энергазберажэнне – гэта эканомія электраэнергіі. Ці, іншымі словамі, яе разумнае выкарыстанне. Ашчадны чалавек гатуе чай толькі тады, калі ён сапраўды патрэбен, пры гэтым грэе столькі вады, колькі трэба. Наадварот, неэканомны чалавек замест двух-трох шклянак нагрэе двухлітровы чайнік. Неэканомныя людзі забываюць выключаць святло ў кладоўках, ваннах, пакоях. Супраць “забыўлівасці” можна выкарыстаць той жа прыём, што ў халадзільніку, калі лямпачка аўтаматычна ўключаецца-выключаецца.

Тэкст №2 (мастацкі)

Я – чалавек, Я – цэнтр эканоміі.
Хачу я доўга на зямлі пражыць.
Таму Багаццямі прыроднымі
Мне неабходна даражыць

Павінен я цаніць зямлі дары
Разумна, эканомна, справядліва.
Каб захаваць багацце на вякі,
Павінен я вучыцца эканоміі

Тэкст №3 (гутарковы)

Учора бацька прынёс дамоў цэлы пакунак новых лямпачак і пачаў імі замяняць старыя.

- Навошта ты гэта робіш? – запыталася маці.
- Яны яшчэ не перагарэлі! – закрычаў малы хлопчык.
- Гэта лямпачкі-чараўніцы, - адказаў бацька. – Яны дапамогуць нам сэканоміць электрычнасць, а значыць і нашы грошы.
- Цудоўна! Цудоўна! Значыць мы зможам купіць мне канькі! – закрычаў сын.
- Купім, купім, калі будзеш выключаць святло ў пакоі, дзе нікога няма! – сказала маці, усміхаючыся.
- Буду, абавязкова буду! – сур’ёзна паабяцаў хлопчык.

Тэкст №4

- ✓ Вучні даюць азначэнне паняццю энергаберажэнне і запісваюць на лісток-дадатак.

Энергаберажэнне – гэта ...

Настаўнік:

А зараз для самых ўважлівых! Мы прачыталі і разабралі тэксы, вызначылі іх стылі і тыпы, а хто заўважыў недахоп і чаму ён у нас узнік? (Адсутнасць тэкстаў афіцыйнага стылю)

Настаўнік:

А зараз праверым вашы веды па тыпах маўлення. Ацэньваюцца не толькі правільнасць адказаў, але і хуткасць.

- 1) Якія тыпы маўлення вам вядомы?
- 2) Па якіх асаблівасцях мы можам адрозніць апісанне?
- 3) Па якіх асаблівасцях мы можам вызначыць апавяданне?
- 4) Што вам вядома пра разважанне.

Вучні даюць адказы на пастаўленыя пытанні, пры неабходнасці дапаўняюць адзін аднаго.

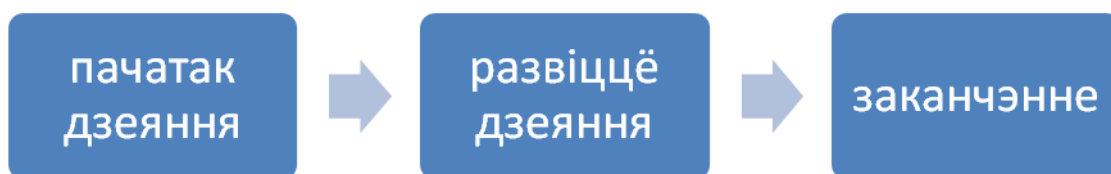
Настаўнік:

Нас далей не прапускаць у падарожжа, калі мы не адкажам на пастаўленае пытанне.

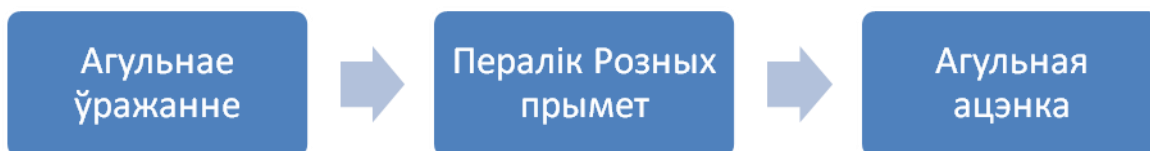
Вучні называюць тыпы тэкстаў, іх структурныя асаблівасці.

Настаўнік тым часам раздае на кожную парту структурную схему “Тыпы маўлення”.

АПАВЯДАННЕ

АПІСАННЕ

РАЗВАЖАННЕ

Фізкультхвілінка

Настаўнік:

Праца будзе толькі тады плённай, калі і адпачынак будзе цікавым. Зараз самы час правесці невялікую размінку.

Усе дружна ўсталі і пацягнуліся. Зараз мы з вамі здзейсім рытуал. Цягнуцеся як мага вышэй да паталка, а калі зможаце, то і да самага сонейка. Схапіце рукамі тую нябачную нітку і паднясіце да сваёй галавы. Будзем лічыць, што гэта нітка – ваш поспех, ваша шчасце. Зараз раскіньце рукі на поўную шырыню – чым шырэй, тым даўжэйшай будзе ваша нітка. А зараз зматайце яе ў клубок і пакладзіце ў кішэню няхай вам заўсёды шанцуе. Сядайце на свае месцы будзем працаваць далей, каб спадарыня мова дазволіла нам падарожнічаць далей. Звернемся да дадатку № 3.

5. Этап кантрольна-ацэначны

Дадатак № 3

Тэкст №1

Жыла-была самая звычайн_ сям'я – маці, бацька і мален_кі сын. Кватэра ў іх была в_лікая, (трох)пакаёвая. І ў кожным пакоі быў свой т(э,е)левізар, так як кожны гл_дзеў сваю любімую перадачу. ..

Аднойчы бацька заўважыў, што электрычны лічыльнік бяжыць і бяжыць (у)перад вельмі хутка. Тады ўсе члены сям'і вырашылі гл_дзець т(э,е)левізар у адным пакоі. Бацька сказаў: “Мы павінны вучы(цц,ц)а жыць эканомна. А пачнем з электрычнасці”. Так сям'я змагла на сэканомле(н,нн)ыя грошы з'ездзіць летам на адпачынак у Сочы. А гэта была мара мален_кага хлапчука.

Тэкст №2

Адным з крытэрыяў, якія характарызуюць узровень жыцця ў краіне – гэта спажыванне электраэнергіі насельніцтвам. Чым вышэй спажыванне – тым вышэй узровень жыцця.

Здавалася, што ў гэтым дрэннага? Электрычнасць – гэта проста тавар. Плаці грошы – і купляй! Калі можаш сабе дазволіць, то асвятляй сваё жыццё цэлыя суткі, карытайся электрычным ацяпленнем ці пабудуй сабе ў сябе дома басейн з электранагрэвам.

Але давайце ўспомнім вось што: большасць электрастанцый свету – цеплавая. Для атрымання электрычнай энергіі спальваецца вялікая колькасць нафты, газу, торфу, вуглю. Але іх залежы могуць скончыцца! Больш таго, запасы карысных выкапняў могуць закончыцца яшчэ пры нашым жыцці. Што рабіць? Няўжо хутка наступіць энергетычны крызіс?

Калі так, то для жыхароў планеты гэта стане катастрофай!

Настаўнік: Давайце праверым вашы веды. Перад вамі тры тэксты.

- ✓ Прачытайце тэксы і вызначыце іх стыль і тып
- ✓ Устаўце прапушчаныя літары ў тэксце № 1
- ✓ Што агульнага ў змесце тэкстаў? Чым яны адрозніваюцца?
- ✓ Вызначце тэму тэкстаў

Настаўнік:

Што новага вы даведаліся пра тып маўлення як разважанне. Давайце звернемся да **памяткі** ў падручніку на старонцы 168 і скажам, дзе па абранай тэме ўрока мы можам выкарыстоўваць тып разважання?

- ✓ Газетныя артыкулы
- ✓ Публічныя выступленні
- ✓ Рэкламныя праспекты
- ✓ Нататкі

Вучні цікавяцца паняццем НАТАТКА і знаходзяць адказ у слоўніку ці па падручніку (старонка 169)

Зараз наступнае заданне

Хачу адзначыць, што ў апошні час вельмі актуальна тэма энергазберажэння і гэта вы ўжо паспелі заўважыць, а таму і заданні будуць наступнага характару:

- ✓ Першы рад працуе над рэкламным выступленнем “Будзь беражлівым , чалавек”
Вучні вызначаюць стыль публіцыстычны і тып – разважанне
- ✓ Другі варыянт працуе над тэмай “Энергазберажэнне ў школе”
Вучні вызначаюць стыль публіцыстычны і тып – разважанне
- ✓ Трэці варыянт працуе над стварэннем нататкі “Берагоша жыве ў мяне дома”

Вучні вызначаюць стыль публіцыстычны і тып – разважанне

Вучні працуюць у парах за партамі над сваімі заданнямі, на слайдах з’яўляюцца карцінкі па тэме беражлівага стаўлення да свету, вады, газу, цяпла.

Настаўнік:

Дзеці, усё, што было запланавана – выканана.

Давайце скажам, «Які са стыляў маўлення больш важны і значны?»

Настаўнік выказвае падзяку вучням за працу на ўроку, ацэньвае іх работу.

Дзеці выказваюцца па чарзе.

Дамашняе заданне.

Саставіць рэкламны слоган, заметку ў школьную газету па тэме «Энергазберажэнне дома і ў школе».

6. Рэфлексійны этап

Настаўнік:

Мне вельмі хочацца даведацца пра вашы адносіны да ўрока. Калі вам спадабалася працаваць на ўроку, калі вы зразумелі матэрыял і пранікліся тэмай урока, то падыміце зялёны сімвал, калі ў вас узніклі нейкія непаразуменні, то вам спатрэбіцца сімвал жоўтага колеру, а калі вы з нецярпеннем чакаеце заканчэння ўрока, то ваш колер – чырвоны.